

ҚАДИМИЙ “ОСМА БОҒЛАРИ”НИ ТАДҚИҚ ҚИЛИШ, ТИКЛАШ ВА УЛАРНИ САМАРҚАНД ШАҲРИ УЧУН МОСЛАШТИРИШ

Расулов Сухроб–СамДАҚИ 201 ЛАм гуруҳи магистранти.

Илмий раҳбари проф. А.С. Уралов

Дунёда мўъжизалар кўп. Улар ичида шундай мўъжизалар борки, уларнинг машҳурлиги вақт ва даврлар ўтсада ҳеч вақт сўнмаган ва сўнмайди. Ана шундай мўъжизалардан бири Қадимги дунёнинг етти мўъжизаларидан бири ҳисобланмиш кўҳна Бобил мамлакатида (ҳозирги Ироқ давлати ҳудудида) қурилган “Семирамида” осма боғларидир.

Қадимги Бобил шаҳридан оқиб ўтган Тигр дарёси ёнида пирамидасимон кўринишда кўп қаватли қилиб қурилган афсонавий бу боғнинг меъморий–ландшафт ва қурилиш сир–асрорларини ўрганиш ҳанузгача давом этмоқда. У кўпроқ Европа олимлари томонидан ўрганилган. Олимлардан бир гуруҳи боғнинг қурилиш тарихини ўрганса, бошқа бирлари меъморий–ландшафт ечимларига қизиққан. Яна бирлари боғнинг муҳандислик ва сув таъминоти ва конструкцияларини ўрганган. Баъзи олимлар ҳатто бу мўъжизакор боғнинг архитектуравий кўринишини график қайта тиклашга ҳам муваффақ бўлганлар. Уларнинг бирида боғ тўрт қаватлик, юқорига борган сари кичрайиб боровчи кўринишда бўлса бошқасида боғ етти қаватли қилиб ишланган. “Семирамида” боғлари ҳақидаги фикрлар ҳар хил бўлса–да, уларнинг ҳар бири диққатга сазовордир.

Бироқ, бу боғлар Ўзбекистон олимлари томонидан ҳанузгача ўрганилмаган. Хўш, бу боғларни ўрганиш бизга нима беради? Агар бизда ҳанузга қадар ўзбек халқи миллий боғининг меъморий концепцияси ва дастури ишлаб чиқилмаганлигини эътиборга олсак, Қадимги дунёнинг ушбу мўъжизавий боғларини ўрганиш фойдадан ҳоли эмасдир. Бунинг устига мазкур боғ жойлашган Қадимги Бобил шаҳрининг минтақавий географик иқлими Ўзбекистоннинг табиий иқлим шароитига мос келади.

Ўзбекистон боғларида сув ва соя омили ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканлигини ҳам назарга олсак Бобилнинг қадимги осма боғлари қаватидаги устунлар орасига ўрнатилган тўқ сояли айвонлар Ўзбекистонда янги боғларни яратишда жуда асқотиши мумкин. Будан ташқари ҳозирда ва келажакда яратилаётган ҳар қандай сиғимли замонавий иншоот ёки бино албатта экотизимли, энерготежамли, энергосамадардор муҳандисона ечимда яратилмоғи зарурки, бунда уларнинг фасади ва ташқи кўринишларини Бобил осма боғлари ғоясидан фойдаланиб ечиш катта самара бериши муқаррардир.

Юқорида айтилганлардан кўриниб турибдики, Қадимги Бобилнинг мўъжизавий боғларини ўрганиш ва унинг асосида бундай боғни Самарқанд шаҳри ёки Бобил учун график қайта тиклаш лойиҳасини яратиш имкониятидан воз кечмаслик зарур.

Тадқиқотимиз асосида олинган **илмий натижаларимиз** қуйидагилардан иборат:

- Қадимги Бобил шаҳрида қурилган “Семирамида” осма боғлари ҳақидаги илмий ва илмий оммабоп маълумотлар қиёсий ўрганилди;

- Ушбу маълумотларда берилган материаллар илмий умумлаштирилди ва тегишли хулосалар чиқарилди;

- Хулосаларда мазкур боғларнинг яратилиш тарихи, режавий–ҳажмий параметрлари, архитектураси, ландшафти, конструктив ечимлари, қурилиш материаллари ҳамда бадиий ғоявий концепцияси ҳақидаги маълумотлар баён қилинди;

- Олинган маълумотлар ва хулосалар асосида Қадимги Бобил боғларининг Самарқанд шаҳрига мўлжалланган замонавий график лойиҳаси яратилди ва уни Самарқанд боғ–парк амалиётида қўллаш учун таклиф қилинди.

Ўрта Осиё халқларининг анъанавий боғ–парк санъатини қайта тиклаш мақсадида Бобилнинг Қадимги осма боғларида акс эттирилган меъморий–ғоявий ва ландшафт ечимларидан самарали фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Бобил осма боғининг яратилиши ғоясини Самарқанд шаҳри учун мослаштиришнинг аҳамияти шундаки, ундан олинган илмий натижалар Ўрта Осиё халқларининг ўтмишидаги боғ–парк санъатига хос баъзи жиҳатларни чуқурроқ ўрганиш ва аниқлаш имкониятини беради ва бу жиҳатларни замонавий боғ–парк қурилишида қўллаш имкониятини яратади.

тадқиқотимизнинг амалий аҳамияти эса агар бордию келажакда биз ишлаб чиққан лойиҳавий таклифлар амалга оширилса, улар Ўзбекистон Мустақиллик йиллари боғ–парклари сифатини Бобил Қадимги осма боғлари ғояси остида янги поғоналарга кўтаради деган умиддамиз.

Мазкур тадқиқот ишимизда Бобилнинг осма боғлари ғояси Ўзбекистон илму–фани ва ландшафтлар архитектурасида илк бор магистрлик диссертацияси ҳажми ва мазмунида кўриб чиқилган бўлиб, унинг натижалари асосида Самарқанд шаҳри табиий–иқлим шароитига мўлжалланиб, илмий асосланган осма боғлар меъморий лойиҳаси яратилди ва у амалиётга тадбиқ этиш учун таклиф қилинди.